Tot mai des, în locul unde mă găsesc, îmi apare în față un om fără chip și se oprește lângă mine tot mai mult decât pot eu să îndur. E un bărbat înalt și slab, îmbrăcat elegant, cu o redingotă lungă și strânsă pe corp, din catifea neagră, simplă și fără cute, pantaloni pe picior de aceeași culoare și din același material ca și haina, cămașă de mătase albă, pantofi cu niște catarame din argint, un tricorn demodat care acoperă în parte suprafața goală și plată a chipului său. Nu știu dacă omul în carne și oase, a cărui aparență înșelătoare o prezint eu aici, a fost vreodată îmbrăcat în acest fel. Eu nu l-am văzut niciodată, însă începând cu ziua în care, vai, am avut siguranța că el există, mi se întâmplă să-i atribui atitudinea și hainele gentilomului arogant care se întoarce acasă după o noapte de chef, dar nu chipul ascuns de altfel de pălărie, din unul din tablourile numite

Cavalerul ale lui William Beckford, care a fost bun prieten cu bunicul meu, și ale cărui lucrări au fost agățate mulți ani în pinacoteca familiei mele înainte de a fi vândute la National Gallery. Cum l-am făcut să înțeleagă în mai multe rânduri că m-aș lipsi cu plăcere de tovărășia lui, necunoscutul și-a dublat, mai ales în ultima vreme, frecvența vizitelor, spunând că, dacă trebuie să fie considerat o obsesie, trebuie să se poarte ca atare, că nu se poate pretinde unei obsesii să aibă un comportament de gentilom corect și cu judecată, și că, prin urmare, e datoria lui să mă ia prin surprindere când mă aștept mai puțin, să se vâre în gândurile mele când încerc să mă gândesc la altceva, să năvălească în memoria mea atunci când încerc să uit. Suferința pe care mi-o dau vizitele acestei fantome îmbrăcate în catifea sporește, cu rezultate nesănătoase, frustrarea de a nu fi reușit să știu ceva mai mult despre el, de a nu-i cunoaște numele, de a nu-mi putea imagina chipul său decât sub forma unui vag contur de ghips pe jumătate acoperit de un tricorn. Într-adevăr, în ce-l privește, știu foarte puține lucruri. Știu doar, pentru că am auzit vorbindu-se despre el o singură dată și numai câteva minute, că este un gentilom venețian cu o înfățișare frumoasă și aparținând unei familii bogate, care iubește mai mult decât orice pe lume și este iubit în

schimb de ceea ce se numește Mona în dialectul din ținutul său, că are la Veneția o vilă elegantă cu încăperi împodobite de prețioase obiecte orientale și africane și de multe alte mărturii ale călătoriilor sale, și că mai are o vilă în afara Veneției unde, presupun eu, le duce pe tinerele doamne pe care calitățile sale naturale și averea îi permit să le seducă. Nimic mai mult. În afară, firește, de ceea ce l-a făcut să devină obsesia mea și obiectul urii mele celei mai adânci și să fie astfel omul care a contribuit mai mult ca oricine la distrugerea mea chiar în momentul în care mi se părea că sunt foarte departe de această distrugere, profanatorul unui templu care pentru mine era sfânt, ultimul rămas dintre cei care au jefuit câte ceva din ceea ce îmi aparținea și care s-au bucurat de acel ceva. Încep să-mi povestesc istoria vorbind despre acest om fie pentru că se află aici lângă mine într-una din vizitele sale obișnuite, insensibil la faptul că eu scriu sau poate chiar curios să știe ce anume scriu, fie pentru că punctul de plecare al amintirii despre un trecut care a fost fericit este întotdeauna prezentul nefericit.

Locul este o vilă așezată pe canalul San Felice, la picioarele Podului Molin della Racchetta, pe partea stângă a canalului când vii de la lagună și din partea opusă bisericii. Vila

aparține lui Schultz, tipograf-editor, un nume destul de cunoscut prin partea locului (de exemplu cărțile *Scrisori către marinarii din Republica Veneția*, *Negustori greci în piața San Marco*, *Escroci celebri din Rialto* sunt scrise de el și sunt anunțate de ceva vreme, o *Istorie a bordelurilor din Veneția*, precum și apariția unei colecții de romane populare), și e o clădire care are câteva secole în spate, fără să fie înaltă, cu o structură mai mult orizontală decât verticală, cu un portic lung din marmură zis al lui „Sfarmă-Piatră" pe care se sprijină greutatea fațadei principale, ferestrele înguste arcate, balconul, o serie de goluri care susțin plinul, cum spunea profesorul Fiocco de la Facultatea de Litere din Padova, dus acum dintre cei vii. E o seară de iarnă, între orele șapte și opt. În vila care a cunoscut fără îndoială vremuri minunate și care mai păstrează încă o anume demnitate trecută sunt aprinse două lumini; una rece și galbenă din pivniță, unde se găsesc mașinile tipografice ale firmei, și una umbrită din biroul lui Schultz de la primul etaj, o încăpere mare cu pereții acoperiți aproape în întregime de cărți de tot felul și din orice epocă, o încăpere cu parfum vechi, cum de altfel este întreaga vilă pe care Schultz a moștenit-o de la un unchi și care mai păstrează încă urmele acelui unchi și ale altor unchi și bunici și străunchi și

străbunici, urcând înapoi până în 1816, anul în care cei din familia Schultz, vienezi, au sosit la Veneția ca funcționari ai administrației austriece și au rămas acolo. În încăpere mai sunt divane din piele de culoare închisă, niște lăzi mari din metal, un tablou al pictorului Favaretto, reprezentând carnavalul din Veneția, pus într-un spațiu dintre două dulapuri ale bibliotecii, câteva măști africane și orientale, un birou masiv plin de hârtii din care apare, nelalocul lui, aproape necuviincios, un telefon roșu cu o formă foarte modernă. Cât despre el, Schultz, e un bărbat înalt, cam de patruzeci, patruzeci și cinci de ani, cu părul și ochii de culoare deschisă, pielea de culoare mai închisă, ca pielea unui om care a petrecut mulți ani în aer liber, un trup uscat ca al celor care au incomparabilul noroc să rămână astfel pentru întreaga viață. Schultz este îmbrăcat după placul persoanei care și-l închipuie, dar celui care vrea indicații mai precise, îi sugerăm, de jos în sus, următoarea îmbrăcăminte: pantofi de antilopă cu talpa din cauciuc, pantaloni de catifea cu dungi albastre sau maro, pulover cu gât înalt, și el cu dungi albastre sau maro, sau numai pantalonii au dungi și puloverul nu, sau invers. Schultz este totuși un om care nu corespunde deloc ideii pe care ne-o putem face despre un mic editor din Veneția și care, eventual, aduce

mai mult a ceea ce a fost decât a ceea ce este, adică un ofițer din marina comercială având o îndelungă experiență a navelor de transport și a petrolierelor, obișnuit să aibă de a face cu marinari și stivuitori, și care ar fi continuat probabil să fie astfel dacă într-o bună zi nu i s-ar fi întâmplat ceva despre care e mai bine să nu vorbim acum și să vorbim mai târziu. Schultz nu e singur. Cu el se mai află un bărbat cam de patruzeci, patruzeci și cinci de ani, și el cu părul și ochii de culoare deschisă, pielea de culoare închisă ca pielea unui om care și-a petrecut mulți ani în aer liber, cineva care în cursul acestei povești ar putea fi numit în diferite feluri, asociatul, chiriașul sau, mai des, Paso Doble, din pricina unei cunoscute pasiuni pe care o are pentru dans și care de obicei acceptă să fie numit în orice fel l-am numi, numai să nu fie întrebat vreodată cu precizie cine este și ce anume face în casa aceea.

Schultz merge în sus și în jos prin cameră, se oprește în fața ferestrei, privește mașinal afară aproape fără să vadă fațada bisericii luminată de o lampă. Atunci, nu pronunță tocmai o întrebare, ci începutul unei conversații. Atunci, ce? Șpalturile alea, unde sunt? Ah, zice Paso Doble, șpalturile alea, șpalturile alea, de ce te enervezi atât de mult? Le-am ascuns, le-am încuiat într-unul din sertarele mele cele mai secrete. Sabotaj. Vor

apărea când nu vei mai avea nevoie de ele. Știi doar că în casa asta nimic nu se pierde. Schultz se întoarce. Asta-i chiar bună, spune cu privirea surprinsă a celui care nu a auzit niciodată o obrăznicie mai mare. Face un calcul rapid: pașaportul, permisul de conducere, un stilou de aur, un prețios idol papuaș cu ochii din scoici, găsit cine știe cum pe când mergea în derivă pe un canal și dispărut apoi încă o dată, portofelul cu o sută cincizeci de mii de lire, cheile casei de la țară, busola, amintire de pe vremea când naviga, copiile fotolitografice ale documentelor de la Biblioteca Marciana de unde a scos *Istoria bordelurilor din Veneția*, toate astea i-au fost ascunse de către celălalt în câteva luni și acum și șpalturile de la *Bordeluri*. Ei, asta-i, spune Paso Doble vesel. Îmi ești antipatic. Știi cât îmi ești de antipatic. Nu este o noutate. Mai ales în zilele nepereche. Uneori, îmi vine să te iau de guler și să te dau cu capul de perete. Alteori, aș vrea să fii mort. O dorință nepremeditată cum e dorința pe care o mărturisește Falstaff doamnei Ford. Bagă de seamă, nu te urăsc. Dimpotrivă. Însă, repet, nu îmi ești simpatic. Nu pot să fac nimic împotriva acestui sentiment... Îmi face plăcere, zice Schultz încasând fără să clipească. Se apropie de birou, mută o carte, pune împreună câteva foi. O simpatie eventuală din partea ta

m-ar pune în încurcătură. Cum zice taică-meu, e mai bine să-i ai pe unii oameni împotrivă decât de partea ta. Și acum, scoate șpalturile înainte să-ți crăp mutra... Celălalt face un semn cu capul. Stai, zice, stai. Înainte, trebuie să-ți spun ceva, câteva lucruri, nu multe, două sau trei lucruri. Schultz îl privește din spatele mesei, stând cu spatele la fereastră. Este într-adevăr tipul căpitanului de marină (comercială) Schultz, deloc marcat de anii de serviciu, nici de anii de comandă petrecuți la bordul vasului „Ramona", nepăsătorul petrolier care a bătut oceanele. Este calm, ironic, autoritar cât trebuie. Hai, spune, aștept. Câți ani au trecut, întreabă celălalt, patru sau cinci? Începe să se plimbe prin cameră fără să-l privească pe Schultz. Câți au trecut din seara când l-am întâlnit pe podul acela și am făcut câțiva pași împreună? I-ai numărat vreodată? Și dacă într-adevăr i-ai numărat, te mai miri că ai în casă un sabotor? O companie întreagă de distrugători, iată ce meriți! Un atentat ici, un altul dincolo... Schultz începe să râdă. Despre ce vorbești, lipitoare? Ai înțeles foarte bine despre ce vorbesc, spune celălalt oprindu-se brusc. Berengo, avocatul, cel mai bun din Tribunalul venețian. L-am văzut azi-dimineață. Schultz face cu mâna un gest de resemnare. Știu, știu, zice încet. Încă mai așteaptă telefonul tău. Știu, știu,

repetă Schultz. Și în fiecare seară se duce la „Cei fără Familie" sperând că ai să te duci și tu. Gândește-te puțin. Și a fost și senator. Începe din nou să se plimbe nervos de-a lungul rafturilor bibliotecii și se oprește sub Favaretto, după care se întoarce. Atunci? reia conversația, ai făcut socoteala? Schultz ridică din umeri. Ce știu eu, zice, am pierdut șirul. Și apoi, ce importanță are? Că sunt patru sau cinci ani, tot aia e. Celălalt îl privește cu o expresie nesigură, între iritare și surprindere. Pentru tine poate, zice, nu pentru cel care îți așteaptă telefonul. Ai să sfârșești ca acel cocoșat, Massariol, căruia i-au trebuit douăzeci de ani ca să răspundă la o scrisoare de-a ta. Și ceilalți, nemișcați, țintuiți la zid ca niște fluturi îmbălsămați...

Schultz se întoarce ca să privească pe fereastră. Se uită afară. În noaptea asta, zice, vom avea zăpadă. După care adaugă, am vorbit despre acest lucru de atâtea ori. Eu nu i-am spus niciodată când aveam de gând să-l sun și nici măcar dacă o voi face. El și-a pus asta în cap. De altfel, întotdeauna e ceva în vorbele lui care nu se potrivește. Puteau să meargă acum zece ani sau poate, nu știu, peste zece ani. E greu să surprinzi măsura, chiar dacă el e convins de contrariu... Se întoarce, ia o cutie de trabucuri de pe birou și o pune în buzunarul puloverului. Mi-e foame,

zice, mă duc să mănânc în oraș. E tot ce voiai să-mi spui? Celălalt ezită câteva clipe ca și cum și-ar recapitula în minte motivele. Nu, zice apoi, ar mai fi câteva problemuțe. Să le auzim, zice Schultz cu răbdare. Nu mai e bere în frigider și eu consider asta drept un afront personal, cafeaua nu mai e cafeaua de altădată și m-am plictisit să te văd mereu cu puloverele astea și cu pantalonii de catifea, materialul acesta oribil care-ți întoarce stomacul pe dos. Schultz continuă să râdă. Bine, spune. Am să încerc să iau măsuri. Și acum, spune-mi unde ai pus șpalturile...

Sunt sus pe dulapul din cameră.

Ies împreună din birou și dau într-o sală mare cu podeaua de marmură, cu puține mobile vechi, o masă lungă, un birou spaniol, o laviță, câte un obiect ici și colo pentru plăcerea celui care-și va da osteneala să-l imagineze și să-l așeze la locul potrivit. Acesta este salonul vilei, în jurul căruia se rânduiește restul apartamentului, pe aici se intră și se iese, de aici se merge în celelalte camere, dormitor, bucătărie, coridorul care duce la baie, birou, sufragerie și camera pentru musafiri, care comunică între ele și sunt unite de un balcon care dă pe canal. Străbat salonul îndreptându-se spre ușa de intrare lângă care, pe

o laviță, se află un palton din piele de ren cu blana în interior. Schultz îl ia și și-l pune, în vreme ce celălalt se învârte în jurul lui, agresiv și insinuant. Asta-i tot? întreabă Schultz. Da, da. Poate nu tot, dar aproape. Să nu-ți treacă prin minte, continuă Schultz punând mâna pe clanța ușii, să nu-ți treacă prin minte să le ascunzi în altă parte. M-am săturat să mă tot joc de-a cald și rece... Ușa dă pe o scară de marmură care coboară cu strălucire până la curtea interioară a vilei, o curte tipic venețiană cu o fântână mare în mijloc, ziduri acoperite de iederă și, suspendat în aer, un felinar de marină care luminează centrul lăsând periferia în umbră. În zona întunecată a curții se află poarta masivă, nobiliară, care duce afară, la galeria de sub portic, zisă „Sfarmă-Piatră", șir zvelt de coloane de marmură crescut deasupra canalului și comunicând, prin câteva trepte, cu Podul Molin della Racchetta și cu strada care poartă același nume. Unde te duci să mănânci? întreabă Paso Doble. Schultz începe să coboare treptele ridicându-și în jurul gâtului gulerul de blană al paltonului. „La Cei fără Familie", spune el, tu nu vii? Nu, răspunde celălalt. Nu mi-e foame. A rămas în capul scărilor lângă ușă, siluetă înaltă, îmbufnată, pe fundalul de lumină al salonului. Ba chiar am o greutate în stomac. Sus, deasupra curții, întunericul este